

Академія дала багатьох професійних композиторів. Найбільш талановитими серед них були Максим Березовський (1745-1777 рр.) й Артем Ведель (1767-1808 рр.), музичний геній яких до теперішнього часу хвилює серця.

Унікальною була книгозбірня Київської академії, яка формувалась протягом двох віків. Закладена вона була, очевидно, ще в Братський школі. П. Могила передав Колегії всю свою бібліотеку – 2131 вітчизняних і зарубіжних видань. Так склалася традиція дарувати Академії книги [5].

Києво-Могилянська академія була всестановим закладом. За статутом Академії, в ній мали право навчатись всі бажаючі. Навчались діти української аристократії, козацької старшини, козаків, міщан, священників і селян. Із започаткуванням Академії уже не в закордонні університети, а до Києва направляли своїх дітей відомі українські сім'ї.

Отже, Києво-Могилянська академія відіграла важливу роль у розвитку української освіти 17-18 ст. Вона була демократичним вищим навчальним закладом, який сприяв поживленню культурного життя та зміцненню міжнародних зв'язків. Серед випускників академії багато видатних діячів освіти, науки, літератури, музики.

Список використаної літератури

1. *Брюховецький В.* Відродження: (Про Києво-Могилянську академію) // Київська старовина. – 1993. - №1 – С.2-5.
2. *Виговський М., Філоненко С.,* Києво-Могилянська академія. // Київська старовина. - 1992-№6С.86-94
3. *Голобуцький П.* Києво-Могилянська академія: До 380-річчя її заснування // Людина і світ. – 1996. - № 1-2. - С.10-14.
4. *Жуковський А.* Петро Могила – засновник Київської колегії - академії і реформатор освіти в Україні // 1997. Т. 34. – С.61-69.
5. *Ісаєвич Я.Д.* Братство та їх роль у розвитку української культури XVI-XVIII століть. – К.: Дніпро. – 1966. – 93 с.

Агахан Абасов

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

Сучасні інноваційні процеси у вітчизняній освіті викликали трансформацію університетської науки, яка завжди слугувала ідеям просвітництва суспільства, сприяла зміні якості його життя, визначала духовні цінності й пріоритети. Процеси глобалізації, інтеграції, інформатизації суспільства у ХХІ столітті вимагають нових концепцій, теорій, підходів до підготовки фахівців. Проте, успішність університетської науки неможлива без знання її історії, діяльності фундаторів науко-

вого знання, діалектичного поєднання традицій й інновацій у науково-дослідній діяльності викладачів і студентів.

У зв'язку з цим важливим для становлення професійної компетентності майбутніх фахівців є звернення до історії університетської науки, що є світом розмаїття ідей і свободи думки, яка у всі часи була ядром інноваційної діяльності і виховання студентської молоді, її професійного зростання.

Одним із найстаріших закладів Полтави з підготовки кадрів вищої педагогічної освіти є Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, який засновано у 1914 р. За час існування університету з'являлись нові напрямки у розвитку університетської науки та швидко розвивалися фундаментальні – математика, інформатика та фізика: розробка програмних засобів, захист інформації, астрофізика і фізика елементарних часток, теорія автоматів, теорія інформації, теплофізика і молекулярна фізика, теорія ігор, дослідження операцій, кібернетика, математична економіка. На основі завдань теорії керуючих систем, комбінаторного аналізу, теорії графів, теорії кодування виник дискретний аналіз. Питання про найкраще управління фізичними або механічними системами, що описуються диференціальними рівняннями, привели до створення оптимального управління математичної теорії.

Великий внесок у розвиток цих галузей за майже сторіччя існування факультету підготовки вчителів фізики і математики здійснили видатні вчені-випускники фізико-математичного факультету, з яких більш ніж 150 стали кандидатами і докторами наук. Ґрунтовним дослідженням їх здобутків займається доктор фізико-математичних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри загальної фізики і математики Олександр Пантелеймонович Руденко, який 25 років очолював фізико-математичний факультет [5].

Метою даної роботи є узагальнення й популяризація окремих фактів діяльності видатних науковців з історії фізико-математичного факультету, систематизація даних та окреслення перспективи його розвитку на фундаменті попередніх надбань.

Історія педагогічного університету розпочалася 1914 р., коли на базі 2-ої чоловічої гімназії був заснований учительський інститут. У травні 1919 р. відбулася реорганізація, навчальний заклад перетворився у педагогічний інститут, потім ще відбувалося переструктурування навчального закладу, але фізика і математика викладалася завжди. Окремо фізико-математичний факультет з'явився 8 серпня 1933 року [2].

У різні роки в інституті працювали та навчалися видатні наукові постаті, серед них – професори, академіки, всесвітньо відомі діячі.

На фізико-математичному факультеті працювали:

Побєдоносцев Олександр Андрійович (1881-1932 р.). Навчався у Московському університеті, де у 1908 р. закінчив фізико-математичний факультет У 1922 р. він переїздить до Полтави та із листопада 1923 р. починає викладати фізику у Полтавському інституті народної освіти, де працював до грудня 1928 р. Олександр Андрійович двічі брав участь у роботі Всесоюзних з'їздів фізиків у Ленінграді (1924 р.) і в Москві (1926 р.). О. А. Побєдоносцев був батьком одного з майбутніх піонерів радянської ракетно-космічної техніки і творців грізної зброї «Ка-

тюша» – члена-кореспондента міжнародної академії астронавтики, лауреата державної премії СРСР, доктора технічних наук, професора Юрія Олександровича Побєдоносцева (1907-1973 рр.) [5, с. 10].

Воропай Віктор Семенович (1892-1944 рр.). У 1918 р. закінчив фізико-математичний факультет Київського державного університету. У Полтавському інституті народної освіти почав працювати в 1919 р. Професор, завідувач кафедри математики, він є автором першої виданої в Україні праці з методик викладання математики. 1923 р. ним було створено зразковий математичний кабінет-лабораторію, організовано семінар з вивчення актуальних питань математики для вчителів та курси підготовки вчителів. Через початок масових репресій у 1930 р. В. С. Воропай був висланий за межі України.

Березюк Сергій Олексійович (1901-1965 рр.). У 1927 р. закінчив Київський інститут народної освіти. У 1936 р. переїздить до Полтави, працює старшим викладачем фізики. У 1943-1945 рр. – мобілізований у радянську армію, після повернення з війни працює на кафедрі фізики. Захистив кандидатську дисертацію. Опублікував понад 30 науково-методичних та науково-експериментальних праць.

Мазуренко Дмитро Миколайович (1905-1978 рр.). Закінчив Одеський інститут народної освіти у 1935 р. Захистив кандидатську дисертацію у 1938 р. і тоді ж був зарахований доцентом у Полтавський педагогічний інститут на кафедру теоретичної фізики. З 1939 по 1968 рр. завідував кафедрою фізики. Він є автором 15 наукових праць серед них підручник з теоретичної фізики «Електронна теорія речовини».

Гур'єв Микола Федорович (1910-1998 рр.). У 1932 р. закінчив фізико-математичний факультет Дніпропетровського інституту. З березня 1937 р. працює на кафедрі математики Полтавського педагогічного інституту. У 1951 р. захистив кандидатську дисертацію. Працював на посаді декана фізико-математичного факультету, заступником директора з наукової та навчальної роботи та завідуючим кафедрою. Постійно керував науковою роботою студентів, вів студентський науковий гурток. Йому було присвоєно звання відмінника народної освіти [6; 7].

Гулак Юрій Костянтинович (1927-2001 рр.). У 1945 р. поступає на фізико-математичний факультет Київського університету, де згодом закінчує аспірантуру та захищає кандидатську дисертацію у 1958 р. Із 1966 р. – по 1970 р. працює заступником ректора по навчальній роботі Полтавського педагогічного інституту, а далі завідуючим кафедрою фізики. Він є автором більш як 50 наукових публікацій [5].

Руденко Олександр Пантелеймонович (29.12.1938 р.). У 1958 р. вступив на фізико-математичний факультет Полтавського педагогічного інституту. З 1962 р. працює у полтавському педагогічному інституті, у 1993 р. захищає докторську дисертацію на тему «Молекулярні механізми нерівноважних процесів у ряді гомогенних і гетерогенних рідких систем». З 1998 р. обирається академіком Академії наук Вищої школи України по Відділенню фізики та астрономії. З 1978 р. призначено деканом фізико-математичного факультету який очолював 25 років. У 1995 році на факультеті при кафедрі загальної фізики відкрито аспірантуру, під керівництвом вченого захищено 7 кандидатських дисертацій. Він є автором понад 500 публікацій (з них 25 навчальних та навчально-методичних посібники для вищої та середньої шкіл) та ряду відкриттів: «Спосіб діагностики запальних усклад-

вень після хірургічного лікування раку шлунка» (1997), «Спосіб контролю розвитку ендотоксикозу» (1999), «Спосіб організації експерименту з фізики» (2010). На кафедрі загальної фізики і математики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка професором О. П. Руденко створена і діє наукова школа «Акустична спектроскопія конденсованих систем», що має велике методолого-теоретичне і практичне значення для розвитку фізико-математичної науки не тільки в Україні, але й за кордоном [3].

У різні роки в інституті навчалися:

Кузема Демид Дем'янович (1904-1962 рр.). У 1940 р. закінчив фізичне відділення Полтавського педагогічного інституту, захистив кандидатську дисертацію. З 1945 р. працював старшим викладачем фізики Полтавського педагогічного інституту. Оpubлікував роботи про властивості газів, рідин, короткі відомості з історії розвитку вчення про властивості речовин. винайшов прилад для демонстрації фізичних законів у газах [6; 7].

Іваненко Дмитро Дмитрович (1904-1994 рр.) Навчався в Полтавському педагогічному інституті (1920-1923 рр.). Був завідувачем відділу Українського фізико-технічного інституту в Харкові, завідувачем кафедрою теоретичної фізики Харківського механіко-машинобудівного інституту, професором Харківського університету. У 1931 р. переїздить до Ленінграду, де працює завідувачем кафедри фізики Ленінградського педагогічного інституту, займається редакторською діяльністю в Ленінградському відділенні Державного техніко-теоретичного видавництва. Після політичного засудження Д. Д. Іваненко викладав на кафедрі теоретичної фізики Томського університету, був професором, завідувачем кафедри. Потім, у 1939-1940 рр. – завідувачем кафедрою теоретичної фізики Свердловського університету. У 1940 р. Дмитро Дмитрович захистив докторську дисертацію за темою «Основи теорії ядерних сил». Після захисту дисертації ученому дозволили повернутися в Київ, де він також очолив кафедру теоретичної фізики в Київському державному університеті імені Тараса Григоровича Шевченка.

1943 року Іваненка запрошують на посаду професора фізичного факультету Московського державного університету. Фізик-ядерник залучався НКВС до вивчення трофейних документів і матеріалів німецької ядерної програми в рамках атомного проекту СРСР. Далі він працює завідувачем кафедри фізики Тимірязєвської сільськогосподарської академії, де керував роботами з використання атомної науки в біології і сільському господарстві. У 1950-1960 рр. продовжив роботу в цьому напрямі вже як науковий співробітник Інституту природознавства і техніки АН СРСР. Дмитро Дмитрович Іваненко зробив фундаментальний внесок у розвиток багатьох розділів ядерної фізики, теорії поля та теорії гравітації. Ім'я Д. Д. Іваненка назавжди увійшло в історію світової науки в першу чергу, як автора протон-нейтронної моделі атомного ядра (1932 р.), першої моделі ядерних сил (разом з І. Е. Таммом, 1934 р.) і передбачення синхротронного випромінювання (у співавторстві з І. Я. Померанчуком, 1944 р.) [6].

Пасічник Митрофан Васильович (1912-1996 рр.), радянський і український фізик, академік Академії наук УРСР (1961 р.). Закінчив Полтавський інститут соціального виховання у 1931 р. Далі працював у Інституті фізики АН УРСР (у 1949-1965 рр. - директор), з 1970 р. – в Інституті ядерних досліджень АН УРСР (у 1970-1973 рр. – директор). У 1947-1960 рр. – завідувачем кафедрою ядерної фізики Ки-

ївського університету. М. В. Пасічник працював у галузі ядерної фізики, фізиці реакторів, металофізики, історії та методології фізики. Вивчав структуру сплавів і захисних шарів методами електронографії, взаємодію нуклонів низьких і середніх енергій з атомними ядрами. Учений здійснив комплекс досліджень взаємодії швидких і повільних нейтронів з ядрами, пов'язаний зі створенням реакторів на швидких нейтронах, отримав дані, що свідчать про існування ізотоп-спінових і оболонкових ефектів в сферичних і деформованих ядрах. У співпраці відкрив у пружному розсіянні протонів ізотопічні ефекти. Виконав цикл робіт з визначення нейтронних констант та радіаційної стійкості основних конструкційних матеріалів ядерних реакторів [1].

Добровольський В'ячеслав Олексійович (1919-2015 рр.) Його зарахували у 1938 р. студентом до Полтавського педагогічного інституту, однак закінчити навчання він не зміг. Евакуювати інститут не встигли, коли Полтава була занята німцями. З осені 1941 р. по травень 1942 р. у місті діяла комсомольська підпільна організація на чолі з Лялею Убийвовк, до якої долучився і В. Добровольський. Після війни він продовжив навчання в Київському університеті та одночасно Київському педагогічному інституті ім. М. Горького (фізико-математичний факультет закінчив 1948 р. з відзнакою). Займався аналітичною теорією диференціальних рівнянь, досліджував внески вітчизняних науковців у розвиток математичної науки. Його було обрано почесним Соросівським професором, почесним академіком Академії наук вищої школи, академіком Нью-Йоркської академії наук [4].

У даний час на факультеті проводяться наукові дослідження з методик навчання фізики, математики, інформатики; здійснюється підготовка аспірантів із теплофізики, молекулярної фізики, економічної теорії; теорії та історії педагогіки, професійної педагогіки; загальної, вікової та практичної психології. Професорсько-викладацький склад налічує 10 докторів наук, професорів та 36 кандидатів наук, доцентів. Діючими є кафедри: загальної фізики і математики, математичного аналізу та інформатики, політекономії, загальної педагогіки та андрагогіки, загальної, вікової та практичної психології.

Фахівці факультету постійно приймають участь у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, симпозиумах, конгресах і підтримують плідні зв'язки із зарубіжними університетами – УСС (м. Копенгаген, Данія), Гродненським Державним університетом Янки Купали (м. Гродно, Білорусь), Латвійським університетом (м. Рига, Латвія), Поморською академією (м. Слупськ, Польща) та іншими.

Завдання що стоять перед факультетом у майбутньому пов'язані, насамперед, із якісною підготовкою високопрофесійних фахівців, залученням студентства до наукової роботи, участі в олімпіадах, конкурсах наукових робіт із напрямків наукової діяльності факультету й університету, а також підготовкою наукових кадрів у галузі фізико-математичних, економічних, педагогічних та психологічних наук.

Список використаної літератури

1. История Академии наук Украинской ССР / Редкол.: Б. Е. Патон (гл. ред.) и др. – Киев: Наукова думка, 1979. – 835 с.

2. *Кудрицький А. В.* Полтавський педагогічний інститут імені В. Г. Короленка / *А. В. Кудрицький* // Полтавщина енциклопедичний довідник. – Київ: «Українська Енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – 767 с.

3. Олександр Пантелеймонович Руденко: бібліографічний покажчик: до 75-річчя від дня народження / уклад.: О. А. Губачова, О. В. Хорольський; за ред. М. І. Степаненка; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – 250 с.

4. *Пістоленко І. О., Добровольський В. О.* Служіння науці та вітчизні / *І. О. Пістоленко, В. О. Добровольський* // Полтавський краєзнавчий музей: збірник наукових статей. Випуск VII – Полтава «Дивосвіт 2012». – 390 с.

5. *Руденко О. П.* Біля витоків знань. Фундатори фізико-математичного факультету / *О. П. Руденко.* – Полтава: Полтавський літератор, 2016. – 60 с.

6. *Сарданашвили Г. А.* Дмитрий Иваненко – суперзвезда советской физики. Ненаписанные мемуары / *Г. А. Сарданашвили* – М.: УРСС, 2010. – 313 с.

7. *Храмов Ю. А.* История физики / *Ю. А. Храмов* – К.: Фенікс, 2006. – 1176 с.

Тамара Костиренко

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ У КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОМУ КОЛЕГІУМІ (1632 – 1701 рр.)

Педагогічні аспекти модернізації навчально-виховного процесу вищої школи відповідно стратегічних завдань трансформації і розвитку освіти в Україні пов'язуються сучасними вченими з проблемою формування суб'єкт-суб'єктних відносин викладачів і студентів. В основу цих відносин покладено принцип людиноцентризму, сутність якого полягає в інтегральному прояві міжособистісної людяності, створення належних умов для професійного становлення майбутнього фахівця на засадах гуманізму і творчої діяльності.

Звернення до традицій і особливостей формування відносин викладачів і студентів у вищих навчальних закладах України минулого дозволяє, на нашу думку, забезпечити розвиток високої культури міжособистісної взаємодії суб'єктів навчального процесу вишу у сучасних умовах, зберегти шанобливе ставлення до історико-культурної спадщини функціонування вітчизняної вищої школи. Взірцем у цьому контексті є Києво-Могилянська академія, яка впродовж століть трансформувалась із братської школи, колегіуму у вищий навчальний заклад, видатний центр українського просвітництва, який мав значний вплив на розвиток науки і культури не тільки слов'янських народів, але й Європи в цілому.

Аналіз науково-педагогічних джерел засвідчив, що дана проблема досліджувалася за такими напрямками:

– історико-теоретичні психолого-педагогічні аспекти формування відносин викладача й студента у загальноосвітній та вищій школі (Г. Атвантер, О. Бодальов, А. Бойко, В. Власенко, О. Гончар, В. Казанська, В. Кан-Калик, В. Кессель, А. Косаковські, Я. Коломінський, С. Кондратьєва, Н. Кузьміна, О. Леонтєв, Х. Лійметс, А. Реан, Г. Хібш, А. Хоменко, Т. Яценко та ін.);